

אל תקרב הלום - הקרב אליך את אהרון

וְאֵתָהּ הַקָּרֵב אֲלֶיךָ אֶת אֶהְרֹן אַחֶיךָ וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִכְהֹנָנוּ לִי אֶהְרֹן וְנָדָב וְאָבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֹן: (שמות כח א).¹

וַיֹּאמֶר אֶל תְּקַרְבַּ הֵלֶם שֶׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמָּת קִדְשׁ הוּא: (שמות ג ה).²

שמות רבה פרשה לז סימן א - "ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך"

וכשבקש לעשות הקב"ה כהן גדול, היה משה סבור שהוא נעשה כהן גדול.³ אמר לו הקב"ה: לך ומנה לי כהן גדול. אמר לפניו: ריבון העולם, מאיזה שבט אמנה לך? אמר לו: משבט לוי. אותה השעה שמח משה. אמר: כך שבטי חביב! אמר לו הקב"ה: אהרון אחיך הוא. לכך נאמר: "ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך".⁴

ויקרא רבה פרשה יא סימן ו - פרשת שמיני

אמר ר' שמואל בן נחמן: כל שבעת ימי הסנה היה הקב"ה מפתה את משה שילך בשליחותו למצרים... בשביעי אמר לו: "שלח נא ביד תשלח". אמר לו הקב"ה: משה, אתה אומר לי "שלח נא ביד תשלח"? חייך שאני צוררה לך בכנפיך. אימתי פרעו לו? ר' ברכיה אמר: כל שבעת ימי אדר היה משה מבקש שיכנס לארץ ישראל ובשביעי אמר לו: "כי לא תעבור את הירדן הזה".⁵ ר' חלבו אמר: כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה וכסבור, שלו היא. בשביעי אמר לו: לא שלך היא, אלא של אהרון אחיך היא.⁶ ר' יודן בשם ר' יוסי ברבי יהודה ור' ברכיה בשם ר' יהושע בן קרחה: כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נמנע משה מלשמש בכהונה גדולה.⁷

שמות רבה סוף פרשה ב - פרשת שמות (ההתגלות בסנה)

¹ האח הצעיר מקרב את אחיו הבכיר בשנים. ראה בתחילת שליחות משה שעם כל הכעס עליו: "ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרון אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמת בלבו: ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והודית אתכם את אשר תעשו" (שמות ד יד-טו).

² האסוציאציה והחיבור של "הקרב אליך את אהרון" - מעשה המשכן חניכתו וחונכותו, עם "אל תקרב הלום" - תחילת הדרך, מעמד הסנה, איננה שלנו, אלא של הדרשן, כפי שנראה בהמשך. בשניהם נדחה משה: אתה אל תקרב אל הקודש - מישוהו אחר יקרב, אבל אתה הוא שתקרב אותו "אתה תהיה לו לאלהים" (שמות ד טז). אבל עיני הדרשן לא נשואות רק אחורה, לחיבור פרשתנו עם תחילת ספר שמות, אלא גם הרבה הרבה קדימה, אל תקופתו הוא, אל חזרתו של משה - נכון יותר: יורשיו, תופשי התורה, חובשי ספסלי בית המדרש, אל קדמת הבמה; ושקיעתו של אהרון - נכון יותר: צאצאיו, תופשי הכהונה, חובשי בגדי הכהונה. ועוד מעט ונקלקל את כל ההפתעות שהדרשן מכין לנו.

³ ראה המשך המדרש שם בסימן ב: "ואתה הקרב אליך - אמרו: בשעה שירד משה מסיני וראה ישראל באותו מעשה, הביט באהרון והיה מקיש עליו בקורנס. והוא לא נתכוין אלא לעכבם עד שירד משה, ומשה היה סבור שהיה אהרון שותף עמהן והיה בלבו עליו" (עוד מדרש הנוקט בשיטה שפרשתנו היא לאחר מעשה העגל, ראה דברינו [אימתי נאמרה פרשה זו](#) בפרשת תרומה). אבל אותנו מעניין לא הצד של אהרון, מינויו לכהן גדול, לפני או אחרי חטא העגל, אלא דווקא הצד של משה בכל עניין זה. נראה שמינוי אהרון לכהן גדול בא בהפתעה למשה (אולי לכולנו), אבל למה הוא מכניס את עצמו בעסק? זה או הוא או אהרון? למה רצה משה גם להיות כהן גדול? משה הענינו! האין זה מזכיר את דבריו שלו לקרח "ובקשתם גם כהונה"?

⁴ אז בסוף, שמח משה או לא? כמו שאהרון שמח לקראתו כשבא לוי ממדין וסיפר לו שהקב"ה שלח אותו להוציא את בני ישראל ממצרים (ולא את אהרון)? כשאמר לו הקב"ה שהכהן הגדול יהיה "משבט לוי" שמח משה כי עדיין חשב על עצמו? ושוב עיקר שאלתנו: למה רצה משה גם להיות כהן גדול?

⁵ ובשביעי נפטר. ז' באדר יום פטירת משה, חל ברוב השנים (שאינן מעוברות) בסמוך לפרשת תצוה, בה לא נזכר שמו של משה. ולמה לא נזכר? משום שאמר "מחני נא מספרך אשר כתבת" כאשר התפלל על בני ישראל בעגל ומקובל בידינו שקללת חכם אפילו אם באה על תנאי (והתנאי לא התקיים) היא בתוקף.

⁶ כאן משמע שאכן היה זה עונש למשה שלא יהיה כהן גדול, מה גם שהוא ציפה לכך, לאחר שכבר שימש בכהונה הגדולה בשבעת ימי המילואים. אבל ראה בשמות רבה פרשה ג סימן טז על אותו פסוק "שלח נא ביד תשלח" שמשה היה רגיש לכבודו של אהרון: "רבותינו אומרים: סבור אתה שהיה מעכב משה לילך? אינו כן! אלא כמכבד לאהרון. שהיה משה אומר: עד שלא עמדתי היה אהרון אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה... אמר משה: עכשיו אכנס בתחומי של אחי ויהיה מיצר? בשביל כך לא היה משה מבקש לילך". משה מכבד את אחיו הגדול כבר בתחילת דרכו, אז מדוע שיקנא בו כעת? מדוע שירצה גם בכהונה?

⁷ יש פיצוי מה למשה, ובניגוד לאהרון שנאמר בו: "אל יבוא בכל עת", משה היה "מזומן בכל עת" (אבות דרבי נתן). אבל משה שימש רק בחלוק לבן - לא בבגדי הכהן הגדול (ויקרא רבה שם). ורק הוא - לא בניו. ובמדרש הבא: "בקש משה שיעמדו ממנו כהנים ומלכים... לא יהיו בניך מקריבים". וכבר הרחבנו בנושא [אל יבוא בכל עת אל הקודש](#) בפרשת אחרי מות.

"ויאמר הנני" - הנני לכהונה ולמלכות. אמר לו הקב"ה: במקום עמודו של עולם אתה עומד? אברהם אמר: "הנני" ואתה אומר "הנני"?⁸ ביקש משה שיעמדו ממנו כוהנים ומלכים.⁹ אמר לו הקב"ה: "אל תקרב הלום" - כלומר, לא יהיו בניך מקריבים, שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך ... כבר מתוקנת המלוכה לדוד וכי.¹⁰

שמות רבה פרשה לז סימן ד

זהו שכתוב: "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי". כשאמר הקב"ה למשה: "ואתה הקרב אליך" הורע לו.¹¹ אמר לו [הקב"ה למשה]: תורה הייתה לי ונתתיה לך, שאילולי היא, איבדתי עולמי.¹² משל לחכם שנטל קרובתו ועשתה עמו י' שנים ולא ילדה, אמר לה: בקשי לי אישה. אמר לה: יכול אני ליטול חוץ מרשותך אלא שהייתי מבקש ענותנותך.¹³ כך אמר הקב"ה למשה: יכול הייתי לעשות לאחיך כהן גדול חוץ מדעתך, אלא שהייתי מבקש שתהא גדול עליו.¹⁴

אבות דרבי נתן נוסחא א פרק לד

"ויהונתן בן גרושום בן מנשה" (שופטים י"ח ל"א) - וכי בן מנשה היה? והלא בן משה היה. אלא לפי שלא נדמו מעשיו למשה אביו לפיכך תולין במנשה.¹⁶

⁸ ההשוואה עם אברהם והאבות מופיעה בהרבה מקומות. ראה למשל תחילת פרשת וארא: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" - רש"י והמדרשים על פסוק זה: "חבל על דאבדין ולא משתכחין". אבל משה לא נשאר חייב: "אמר לפניו: ריבוננו של עולם! "בי" אתה רוצה לגאול בניו של אברהם שעשה אותך אדון על כל בריותך? - שלח נא ביד תשלח" (שמות רבה שם). ובחטא העגל: "ואעשה אותך לגוי גדול" - כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניך, כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה!" (ברכות לב ע"א). ראה דברינו [בין משה לאבות](#) בפרשת וארא.

⁹ אנחנו מתעבבים בעיקר על עניין הכהונה, בשל פרשת השבוע, אבל יש גם את הנושא של המלכות! ולכן יש כאן 'עימות' של משה לא רק עם אהרון ואברהם, אלא גם עם דוד. ראה גמרא זבחים קב ע"א: "אמר עולא: בקש משה מלכות ולא נתנו לו, דכתיב: אל תקרב הלום, ואין הלום אלא מלכות, שנאמר: מי אנכי ה' אלהים [וגו'] כי הביאתני עד הלום (שמואל ב ז)". וכבר הראינו מספר פעמים שלמשה היה דין מלך (במדרשים על ויהי בישורון מלך, [פרשת החצוצרות](#) ועוד), אבל אין לו את ההמשכיות שכבר הזכרנו בהערה 7 לעיל. משה לא רק אומר "הנני" ומציע את עצמו אישית לכהונה ולמלכות, אלא מבקש "שיעמדו ממנו כהנים ומלכים!"

¹⁰ גם מדרש זה קושר את אי-מינוי משה לכהן גדול עם ההתגלות בסנה, אבל לא כעונש על סירובו לשליחות (אדרבא משה אומר: הנני), אלא כתוצאה מההשוואה עם אברהם. ראה מקבילה ואולי מקור בבראשית רבה נה ו: "אמר רבי יהושע בן קרחה בשני מקומות דימה משה עצמו לאברהם, א"ל הקב"ה: אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד. אברהם אמר הנני הנני לכהונה, הנני למלכות - זכה לכהונה, וזכה למלכות ... משה אמר הנני, הנני לכהונה, הנני למלכות - א"ל הקב"ה: אל תקרב הלום, אין קרב אלא כהונה ... והזר הקרב יומת. ואין הלום אלא מלכות ... כי הביאותני עד הלום". משה רוצה להידמות לאברהם וחוזר על "הנני" הכפול, וזה כשלעצמו גליטימי. אבל אברהם הוא אברהם, אבי האומה, "נשיא אלהים אתה בתוכנו" (כהונה ומלכות). "אב המון גויים". למשה יש תפקיד אחר. ראה אגב שמדרש בראשית רבה זה הוא על הפסוק בעקידה "והאלהים ניסה את אברהם" וכדברי המדרש שם: "גידלו כנס הזה של ספינה". מדרש זה חוזר ומופיע בדברים רבה כאשר משה מתחנן להיכנס לארץ. בראשית, שמות, דברים, אולי מעתיקי המדרשים אהבו מדרש זה והעתיקוהו לכל מקום ואולי באמת יש כאן מגמה חוזרת.

¹¹ פרשני המקרא מנסים להדגיש את המילים "אתה" ו"אליך" שבפסוק - אתה משה בענייך. זה קשור אליך, זה בזכותך. ראה למשל פירוש כלי יקר על הפסוק שקושר את העניין עם חטא העגל שבעקבותיו התרחק אהרון וכעת זכה להתקרב שוב בזכות משה: "הוסיף כאן לשון ואתה לומר לך שמצד מעשה העגל נתרחק אהרן כמו שנפסלו בכורי ישראל ומשה קירבו בתפילתו ... נמצא שבעבור שקירבו משה אליו על כן נבחר בזכות משה אף על פי שגם הוא היה בתוך בני ישראל עובדי העגל מכל מקום קירבו מתוך בני ישראל העובדים והכל בעבורך, לכן נאמר ואתה הקרב אליך את אהרן מתוך בני ישראל". אבל המדרש אומר: "הורע לו" - למשה.

¹² כאן נראה לנו לשים נקודה. לך משה נתנה התורה שאילולי קבלת אותה (עבור בני ישראל), כבר היה העולם אובד. אין לך מה לקנא באהרון ולשאוף גם לכהונה. ואנחנו הרי יודעים שסוף דבר, ירשה החכמה את הכהונה בהנהגת העם והוראת התורה. אבל המדרש ממשיך לדון בפגיעה כביכול במשה.

¹³ הקב"ה מתחשב במשה ומנסה לא לפגוע בו, בגישה דומה ובהמשך לפירוש כלי יקר הנ"ל. נראה שאנחנו חוזרים למדרש שמות רבה לז בו פתחנו והפעם בהתחשבות קצת יותר גדולה במשה. נראה ש"ענותנותך" כאן הוא מלשון ענווה - ענוותנותך, או מלשון עוני (קושי) - ענוותנותך. כך או כך, המשמעות היא "השתתפותך". הקב"ה משתף את משה בבחירת אהרון.

¹⁴ אכן חזרנו למדרש בשמות רבה, בפרשתנו, בו פתחנו, אבל באופן אחר. מדרש מפתח זה מסביר חלק גדול מהמדרשים שהבאנו עד כאן. די לו למי שיש לו כתר תורה ואין הוא צריך גם לכתר כהונה או מלכות. כתר התורה "שולט" בכתר הכהונה "הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים". "שלושה כתרים הם: כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות" (אבות ד יג, וראה איזה כתר עולה על שלושתם). בסוף בית שני מידרדר מעמד הכהונה ועולה בהתמדה מעמדם של תלמידי החכמים כמורי הוראה והלכה גם לכהנים! ראה ראש השנה פרק א משנה ז וכן יומא פרק א משניות ה-ו, וכן דברינו [מדרשים שנוגעים](#) בפרשת תזריע שם הראינו איך החכם מנחה את הכהן בדיני נגיעים. משה, שלא נעשה כהן גדול, משמש מודל ראשוני ומרכזי למגמה זו. ולתלמידי החכמים גם אין בהכרח המשכיות גנאולוגית. תלמידיהם הם בניהם ממשיכיהם.

¹⁵ הוא הכהן בפרשת פסל מיכה: "ויקיימו להם בגי' דן את הפסל ויהונתן בג' גרשם בג' מנשה הוא ובניו היו להגים לשבט הדני עד יום גלות הארץ", ראה הפרשה בפרק יח בספר שופטים.

¹⁶ ראה פירוש משך חכמה לשמות מ יד שמדגיש שמשה לא התקנא באהרון על שקבל את הכהונה וגם רצונו "שיעמדו ממנו כהנים ולוויים", היה על ההמשכיות לבניו: "יתכן דעל מעלת אהרן לא היה משה מתקנא שהיה נביא ומלך (דברים לג, ה) וכהן גדול (זבחים קא, ב). אבל על מעלת בניו אמרו אל תקרב הלום (שמות ג, ה) - ביקש משה שיעמידו ממנו כהנים ומלכים". משה רצה שתהיה לו המשכיות, שתעמוד ממנו שושלת, מה שזכה אהרון בכהונה ואברהם כאבי האומה. ראה ספרי דברים פיסקא שה: "אמר לו הקב"ה: במה אתה מתעצב בלבך, שלא עמד אחד מבניך? והלא בני אהרן אחיך כאילו בניך הם". אבל את משה אין זה מנחם וכידוע, אין למשה ממשיך טבעי ואיננו יודעים מאומה על בניו במקרא. וכאילו לא די בכך, באים חז"ל ומגדילים לעשות ודורשים שיש למשה המשכיות, שהכהן בפסל מיכה היה מצאצאי משה רבנו! עד כדי כך! מדוע עשו כך למשה? משום שביקש לעמוד במקום גדולים?

שבת שלום
מחלקי המים

משום שבקש גם כהונה גדולה ולא שמח לאהרון? נושא [פסל מיכה](#) הוא פרשה מרתקת הדורשת עיון בפני עצמה וכבר הקדשנו לו דף מיוחד. נביא כמקדמה את הירושלמי במסכת סנהדרין פרק יא הלכה ה: " ... זה יהונתן בן גרשום בן מנשה. את מוצא בשעה שבא דוד ומצאו שהוא עובד עבודה זרה, אמר לו: אתה בן בנו של אותו הצדיק ואת עובד עבודה זרה? אמר לו: מסורת בידי מאבי אבא: מכור עצמך לעבודה זרה ואל תצטרך לבריות. אמר לו: חס ושלום לא אמר לך כן, אלא: מכור עצמך לעבודה זרה לך ואל תצטרך לבריות. כיון שראה דוד שהיה הממון חביב עליו, מינהו קומיס תיסוורין (שומר האוצרות) על בית המקדש, הדא היא דכתיב: ושבואל בן גרשום בן מנשה נגיד על האוצרות - שבואל ששב לאל בכל כוחו, נגיד על האוצרות - שמינהו קומיס תיסוורין על האוצרות."